אספרסו כפול וקשר

בתי קפה אינטרנט הם תופעה כלל עולמית. כל אחד יכול להתחבר כאן אל רשת המחשבים, ללגום משקה חם ולפגוש בשולחן סמוך או בקצה השני של העולם אנשים לרוחו. דווקא במדינות מתפתחות זוכים עכשיו ה"סייבר-קפה" לפריחה גדולה. מומחית המחשוב נאורה שם שאול מסבירה מדוע.

מאת: נאורה שם שאול צילומים טל גליק

סאלים יושב ומקשקש באינטרנט עם בחורה מסתורית בלוס-אנג'לס המכונה ''אור-ירח''. הוא לוגם קפה שחור קטן. בשכם יש חמישה בתי-קפה-אינטרנט. גם ברמאללה. בתל-אביב, אבב, יש אחד.

לפני כמה חודשים ישבתי בסייבר-קפה בפאתי טריבנדרום, בירת קראלה בדרום הודו, ופגשתי שם אמא לבושה סארי ולוגמת צ'אי, שאינה יודעת לתקתק אך הביאה טיוטת מכתב שישלחו בדואר האלקטרוני לבנה הלומד בחו''ל. פגשתי שם סטודנט שלמד שנים אחדות בארה''ב ועתה הוא מבלה את זמנו מול הרשת ומחפש לפגוש תיירים שירעננו את האנגלית שלו ואת הידע שלו בתכנות. 100 רופיות יקנו למבקר שעת אינטרנט. בבומביי ישנם שישה בתי-קפה-אינטרנט, בטריבנדרום ארבעה. בניו-יורק מצאתי אחד לרפואה, ברחוב פרינס באיסט-ווילג'.

בעצם, כל מקום הפתוח לציבור ומספק גישה למחשוב ולרשת, תוך אספקת כיבוד ובידור, נחשב לבית קפה סייברי. שולחנות וכסאות, מחשבים וקווי תקשורת – אך מעבר לציוד הבסיסי - חשובה האווירה, וזו שונה בכל מקום. באדינבורו זה דומה יותר לבר בירות מקומי ובאמסטרדם מוצף המקום בעשן המריחואנה. בית קפה כזה יכול להיות לונה-פארק טכנולוגי כמו Cybersmith בקמברידג', מסצ'וסטס, עם 52 תחנות עבודה ומשחקי מציאות מדומה, או מקום למפגש אינטלקטואלי כמו שביקרתי בפאריס, או פריקיה של קעקועים וממי אף בסיאטל, ארה''ב.

אפשר ללמוד הרבה על בתי-קפה-אינטרנט, לא רק מהתבוננות באנשים. הדרך הכי טובה היא לחטט בדיסקים של המחשבים וזה מה שעשיתי במסעותי השונים ברחבי העולם. המחשבים האלה משמשים באופן אקראי וארעי, אנשים שונים לגמרי. חלקם מודעים לפרטיות וחלקם לא. חלקם מבלים שעות רבות מול המחשב הציבורי ומרגישים בו כבביתם, וחלקם ממהרים הלאה לאחר בדיקה זריזה של הדואר שלהם. בשני המקרים, הם משאירים שלא במודע, מכתבים אישיים וקבצים, שמסגירים הרבה סיפורים אנושיים.

הייתם מצפים אולי למצוא יותר בתי-קפה-אינטרנט במרכזי היי-טק מתקדמים בעולם מאשר בארצות מתפתחות בהן יש עדיין תשתית ירודה של קווי הטלפון ושל מחשבים אישיים. אבל במחשבה שנייה, בארצות המתקדמות מחוברים כבר רבים לאינטרנט מביתם או ממקום העבודה, ודווקא בארצות המתפתחות מקקים להם כמקום ציבורי. המחשבים הנטושים בקפה XS ובקפה מגה-בייט במנהטן - אינם מחזה בלתי שגרתי. באחרונה נסגרו הסייבר-קפה במקומות רבים, או

קפה אינטרנט בתל אביב. ''צבעים חמים יכולים לעשות את המפגש עם שנת 2000 קצת פחות מפחיד''. למרות הציפיות הגבוהות רק מקום אחד פעיל עכשיו בתל אביב.

נוצר הצורך בשירותי אינטרנט ציבוריים, אם עבור אלה שאין להם מחשב בבית, או עבור עוברי אורח שרוצים להציץ בתיבת הדואר האלקטרוני שלהם, וגם **עבור טכנופובים שמחפשים סימפטיה עם הטכנולוגיה.**

באסיה ובארצות ערב בולטת הנוכחות של תושבי המקום בבתי הקפה. באירופה ובארצות הברית מגיעים לבתי הקפה האלה בעיקר תיירים.

שהפכו למשהו אחר. רבים מאלה שעדיין פעילים מושכים פחות לקוחות - נתון מפתיע אולי, בהתחשב בפרסום הרעשני לו זכו בתי הקפה הללו באמצע שנות ה-90. זירת הסייבר-קפה באבקת של חייה. אבל גם התבוננות בהיסטוריה של בתי הקפה הסייבריים, מלמדת על תפקידם החברתי/תרבותי, לצד הטמעת טכנולוגיות חדשות בקרב ציבור שלא נחשף אליהן עדיין. בתחילה לא קראו להם קפה-סייבר או קפה-אינטרנט, אלא ''בית קפה אלקטרוני'', ומטרתם היתה שימוש יצירתי בטכנולוגיה למטרות חברתיות שונות ומגוונות.

קיט גלווי ושרי רבינוביץ, מעצבים מניו-יורק, הקימו ב-1984, השנה ה''אורווליות'', בסנטה מוניקה, קליפורניה, את בית הקפה האלקטרוני - The Electronic Cafe International (TM) ECI שנחשב לאבי בתי הקפה הסייבריים. המקום נפתח כמעבדת מולטימדיה ותקשורת לציבור הרחב, כשאלה עוד היו בתחילת הדרך. אך יותר מכך, הגדירה עצמה רשת ECI כמעבדה אנושית וניסיון פוליטי/חברתי/תרבותי. אחד הפרויקטים הראשונים היה יצירת הידברות בין שכונה היספאנית לשכונת שחורים, שהיו שרויות במלחמת כנופיות לאורך זמן, ומקקו לחיבור וידאו, שיגשר על חוסר הקשר בין השכונות. הניסוי קצר הצלחה. במשך כעשור היו בתי הקפה של רשת ECI כמעט יחידים במינם. הם ערכו הופעות מתוקשבות, תערוכות ציורים ברשת ופעילות חברתית, הקימו סניפים נוספים בלונדון ובברלין וכיום הם מקפידים על התעדכנות מתמדת בטכנולוגיות חדישות וכן בחשיבה קונספטואלית של האמנות והתרבות בכפר הגלובאלי ב-40 מקומות בעולם. תקשורת מחשבים (זולה בהרבה מהעברת וידאו) נכנסה לתמונה עם הקמת רשת בתי קפה בשם SF-Net בסן-פרנסיסקו. קפה לא היה שם העניין העיקרי, על השולחנות מוקמו מסופי מלל, מוטבעים בגוף השולחן, ואפשרו שיחה בין יושבי בתי הקפה. זה היה מהפכני. נוצר הצורך בשירותי אינטרנט ציבוריים, אם עבור אלה שאין להם מחשב בבית, או עבור עוברי אורח שרוצים להציץ בתיבת הדואר האלקטרוני שלהם, וגם עבור טכנופובים שמחפשים סימפטיה יחד עם הטכנולוגיה.

באוקטובר 1994 נפתח ''קפה סייבריה'' בלונדון, שם אולי נטבע לראשונה המונח קפה-סייבר. מונח זה נשאב מספרו של דוגלס ראשקוף, סופר וגיבור תרבות, שפרסם אז את ספרו Cyberia על התרבות החדשה. כיום יש אלפי בתי-קפה-אינטרנט בעולם כולו, חלקם עצמאיים לחלוטין וחלקם מקושרים לאגודות והתארגנויות של דומיהם. ברשת

אפשר למצוא אתרים רבים עם עצות למפעילי בתי-קפה-אינטרנט, חבילות תוכנה והחלפת מידע.
אם לצטט את ניקולס נגרופונטה, ראש המדיה-לאב ב-MIT וממקימי מגאזין WIRED, הרי שהרשת מביאה עימה גאולה לעולם השלישי. גישור הפערים הקשורים בגזע, מין, מעמד וגבולות מדינה ויכולת להעניק חינוך בינלאומי לשכבות אוכלוסייה של ילדים ומבוגרים בעולם השלישי, עשוי לשפר את דמותה של החברה והתרבות בעולם שלנו. הבעיה העיקרית בשלב זה הינה תשתית התקשורת העלובה באותם המקומות, והעובדה שכמחצית מן הילדים שם אינם נהנים אפילו מגישה לטלפון, שלא לדבר על מחשבים אישיים וקשר לאינטרנט. מכאן שתפקיד בתי הקפה הסייבריים בארצות מתפתחות מקבל חשיבות עליונה, בדומה לתחילת דרכם בעולם המערבי. הטמעה והפנמה של הטכנולוגיה, היכרות ראשונית, קשר בלעדי לרשת העולמית ומגע עם התרבות המערבית. בעוד שבעלי בתי קפה אינטרנט באירופה ובארה"ב מספרים שעיקר לקוחותיהם כיום הם תיירים מזדמנים, הרי שבאסיה ובארצות ערב תשמעו דברים אחרים. כאן בולטת הרבה יותר הנוכחות המקומית. המילה האחרונה בתחום הזה היא קשר עין - טכנולוגיית הווידאו הדיגיטלי שהתפתחה בזמן האחרון אך עדיין אינה זמינה לכל אחד בביתו, וזה בא לידי ביטוי בכמה אופנים. ראשית, יש כמובן בני משפחה רחוקים שרוצים לראות ולדבר אחד עם השני במחירים שווים לכל נפש. אלו יכולים להידבר בעזרת תוכנות טלפוניה ווידאו, דרך האינטרנט, מבית הקפה הסייברי השכונתי.

ב-17 בינואר השנה, התחתנו קודז'י וקצומי ב"סייבריה", בית קפה אינטרנט בטוקיו, כשהם מלווים בחבריהם ובמצלמות וידאו המקושרות בתוכנת CU-SeeMe. הזמנות נשלחו לחברים ברחבי העולם, שיתקבצו בבתי קפה תואמים ויצטרפו לחגיגה. ניירובי, הונג-קונג, באלי, ובנגקוק בחתונה מתוקשבת. גם בישראל, לא רחוק מדיזנגוף סנטר בתל-אביב, בקפה InBar, יש אינטרנט ומצלמות וידאו מקוונות ומזנון סולידי. בעליו הם האחים ערן ועמית ענבר, אלופי הארץ בגלישת גלים, ומנהל את בית הקפה אלכס ברק, הבעלים של ישראלינק, חברת פיתוחי תוכנה לאינטרנט, מספק את הגב הטכנולוגי והקונספטואלי. הקפה מתפאר בקו ISDN מהיר, מחשבים חזקים ועיצוב סולידי. "בבתי קפה, כמו בספינות חלל, אנשים מרגישים קור וניכור. צבעים חמים יכולים לעשות את המפגש עם שנת 2000 קצת פחות מפחיד", מסביר ברק את סודות עיצוב המקום. "רוב המשתמשים הם תיירים, באים לבדוק דואר, להתחבר לחשבון שלהם בחו"ל. רק 30% הם ישראלים. הקהל אוהב את האווירה".
מול העיצוב הקלאסי של בית הקפה הזה ואחרים במערב, בולט לעין העיצוב המודרני, שבחרו בעלי בתי קפה בארצות המתפתחות. לא שבאירופה ובארה"ב אין בתי קפה אינטרנט סופר-מודרניים, חלקם אכן כאלה ומשלבים אפילו טכנולוגיות מציאות מדומה ועיצובים בסגנון עב"מ אך רובם מאמצים סגנון קלאסי. דווקא בהודו שנעשתה קפיצת דרך גדולה, המביאה את החידוש בתלבושתו העתידנית.

תפקיד בתי הקפה הסייבריים בארצות מתפתחות מקבל חשיבות עליונה, בדומה לתחילת דרכם בעולם המערבי. הטמעה והפנמה של הטכנולוגיה, היכרות ראשונית, קשר בלעדי לרשת העולמית ומגע עם התרבות המערבית.